

ՔԱՐՈՁԽՈՍԱԿԱՆ

Տ. ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԲՈՒՆԻԱԹՅԱՆԻ ՔԱՐՈՁԸ՝ ԽՈՍՎԱԾ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԻ ՎԻՐԱՊԵՅ ԵԼՆԵԼՈՒ ՏՈՆԻՆ (1 հունիսի 2002 թ.)

*«Այսօր է գոր աղադ Տէր,
եկայք ցնծացուք եւ ուրախ եղիցուք ի սմա»:
(Մատթ. ԸԺԷ 24)*

*«Այսօր է, որ Աստված սրեղծեց Երկինքը եւ երկիրը,
եկեք ցնծանք եւ ուրախանանք այս օրով»:*

Միրելի հավաքացյալներ.

Այս խոսքերը մեր մրաժումները կարող են զբաղեցնել ամեն օր, որովհետև ամեն օր նոր օր է իր պարունակությամբ, իր բովանդակությամբ Աստծուց պարգևված ներշնչումներով մարդու համար և մարդու գործունեության: Ահա թե ինչու ամեն օր մենք կարող ենք մտածել, որ այսօր է, որ մեր գործերով Աստված արարում է ամեն ինչ, և մեծ գոհունակություն զգալով փառք փանք Աստծուն և ուրախանանք այդ բոլոր պարգևների համար:

Եվ ահա այսօր մի պատմական, մի կրոնաբույր մեծ իրողություն և բովանդակություն պարունակող տոն է Հայաստանյայց Առաքելական Ս. Եկեղեցում. մենք ուրախությամբ և ցնծությամբ տոնախմբում ենք մեր հավաքող հոր՝ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Վիրապից հանվելու կամ ելնելու տոնը: Այսօր բազմաթիվ հայ հավաքացյալներ անձնապես այցելում են Խոր Վիրապ, իջնում են վար, երկրպագում են և իրենց մտքով ու հոգով վերապրում են այն բոլոր պատմական իրադարձությունները, որոնք կապարվեցին իբրև Աստուծո շնորհը Հայաստան աշխարհում 1701 տարիներ առաջ և ինչու չէ նաև դրան նախորդող մի ժամանակահատվածում: Իսկ բոլոր նրանք, ովքեր հնարավորություն չունեն անձնապես այցելելու, ուխտի գնալու և իրենց աղոթքը կապարելու Խոր Վիրապում, ապա իրենց հոգու մեջ են ապրում այս օրվա խորհուրդը: Եվ դա, սիրելիներ, վերաբերում է ամբողջ հայ ժողովրդին, ուր որ էլ նրանք գտնվեն և ապրեն՝ Հայաստանում թե Հայաստանից շար հեռու փարբեր վայրերում:

Ի՞նչ էր, որ տեղի ունեցավ այդքան երկար դարեր առաջ, որին նախորդել էր առաքելական քարոզությունը, երբ Ս. Թադեոս և Ս. Բարդուղիմեոս առաքյալներն անմիջականորեն եկան Հայաստան, բերեցին Ավետարանի լույսը և այն բաշխեցին հայ ժողովրդին: Մեր ժողովրդի մի հատված հետևեց և հավաքաց այդ ճշմարիտ վարդապետությանը, ընդունեց այն և ապրեց քրիստոնեական կյանքով երեք դար շարունակ՝ մինչև 300 թ.: Այդ թվականից փոքր-ինչ առաջ Հայաստանում քարոզելու նպատակով դարձյալ գտնվում էին փարբեր քարոզիչներ և նաև նրանց մեջ մի հավաքա-

վոր այր, որը պիպի հեպո դառնար մեր Ս. Գրիգոր Լուսավորիչը, ով մեր արքայական Կոնստանդնուպոլիսի հայրապետ ճյուղից էր: Գրիգորի հայրը դավադրաբար սպանել էր մեր Տրդատ թագավորի հորը՝ ուղարկված լինելով Պարսկաստանից, որպեսզի արքունական հեղաշրջման ճանապարհով փոխվեր արքայական ընտանիքը և մի այլ Կոնստանդնուպոլիսի հայր, որը թագավորում էր Պարսկաստանում:

Արքայասպանությունից հետո Անակի ընտանիքը սրի է քաշվում և հրաշքով փրկված մանուկ Գրիգորը փախվում է Կեսարիա քաղաք, որտեղ ևս քրիստոնեական գործավոր համայնք կար, և քրիստոնեական մթնոլորտում նա այնտեղ դաստիարակվեց, մինչև չափահաս դառնալը: Նույն այս ողբերգությունից հետո Տրդատ թագավորը ևս մանուկ հասակում Հայաստանից փախվել էր Հռոմ, ուր զինվորական կրթություն էր ստացել, դարձել մի հզոր արքա և գալով թագավորում էր Հայաստանում:

Տրդատը մնացել էր հեթանոս, և Հայաստանի բնակչության կարևոր մի մասը շարունակում էր հեթանոսության մեջ ապրել, իսկ Գրիգորը դարձել էր ճշմարիտ քրիստոնյա մի անձնավորություն՝ ծառայելով Տրդատի մոտ: Եվ ահա, երբ մի օր պետք էր, որ զոհ մատուցանեին Հայաստանում այն ժամանակ ընդունված չաստվածներին, Գրիգորը հրաժարվում է մասնակցել այդ գոհաբերության արարողությանը, իսկ Տրդատը փորձում է նրան սպիպել: Այդ ժամ Տրդատին հուշում են նաև, թե նրա հայրն էր, որ սպանել էր Տրդատի հորը: Եվ ահա թագավորը, առավել ևս զայրացած, նրան սպիպում է, որ ուրանա Քրիստոսին, և երբ սուրբը հաստատում է մնում իր հավատի մեջ և անսասան կերպով շարունակում է այդ խոստովանությունը, այն ժամ արքան հրամայում է նրան ենթարկել փարբեր չարչարանքների:

Տեսնելով, սակայն, որ ոչ մի միջոցով չի կարողանում ընկճել սուրբի կամքը՝ նրան դատապարտում է մահվան, բայց ցկյանս բանտարկությամբ, և հրամայում է, որ Կոնստանդնուպոլիսի Արքեպիսկոպոսի մոտ գրավող Վիրապը, որը ծառայում էր իբրև բանտ, ուր արգելափակում էին մահվան դատապարտվածներին և մոռանում էին նրանց մասին այն մտքով, որ այլևս նրանք պիպի չկարողանան ապրել աշխարհում:

Եվ ահա այն ընթացքում, երբ Գրիգորը արգելավայրում էր գրավում, տեղի են ունենում մի շարք այլ իրադարձություններ, որոնք ևս կապված էին Հայաստանում քրիստոնեական վարդապետության փարածման հետ:

Այս շարքովա ընթացքում, սիրելի հավատացյալներ, դուք ջերմեռանդ կերպով Ս. Պարարագներին մասնակցեցիք և հետևեցիք այդ արարողություններին՝ Ս. Հովսիսիմյանց, Գայանյանց Կոնստանդնուպոլիսի, ու նաև մյուսի ապրեցիք այն ամբողջ պատմական պահը, երբ Տրդատ արքան դարձյալ կույսերին փորձում էր շեղել ճանապարհից, հեռացնել Ավետարանից և Քրիստոսից և նույնիսկ նա ուզում էր իրեն կնության վերցնել Հովսիսիմյան, որը համարձակ կերպով նրան մերժում է՝ արժանանալով Տրդատի արքայական գոռոզամիտ բարկությանը: Նաև այս բոլոր կույսերը ենթարկվում են հալածանքի, չարչարանքի և ի վերջո բոլորը նահապետության պսակն են ընդունում իրենց լուսն ճակարկներին:

Ահա այս բոլոր ցատկոտ արարքներից հետո Տրդատը հանկարծ հոգեփոխության է ենթարկվում: Անշուշտ որ նրա հոգում խիղճն է արթնանում և ըստ երևույթին ավելի մոտից ծանոթանալով Հայաստանի բերված նոր վարդապետությանը, որի ակամա հալածիչն էր նա դարձել, իր մեջ սկսում է այդ խիղճը գործել, խղճահարության վե-

րածվել, և նա հիվանդանում է ծանրորեն: Արքայադուստր Խոսրովիդուխարը մյուսը-
րուքների մեջ և ամբողջ արքունիքը մրահոգություններով պարված՝ թե ի՞նչ պիտի
լինի գահի բախտը, երբ արդեն կիսախելագար մի արքա է այնպեղ բազմած և որը
չէր կարողանում այլևս փիրապելով իր արարքներին և կորցրել էր իր կյանքն իսկ
կառավարելու ուղին ու ճանապարհը, մրաժում էին սարսափահար՝ թե ի՞նչ պիտի
լինե՞ր այս պայմանների մեջ Հայաստանի և հայ ժողովրդի ապագան:

Աստված էր սակայն, սիրելի հավաքացյալներ, կանխարեւել և որոշել ամեն
բան. այդ ապագան հայ ժողովրդի համար պիտի լինե՞ր կենսապուր, պիտի լինե՞ր վեր-
ելթի մի ապագա և պիտի լինե՞ր փրկության ապագա քրիստոնեական նոր կրոնի ըն-
դունամբ ամբողջ հայ ժողովրդի կողմից: Ահա Գրիգոր Լուսավորչի քարոզչությունը,
որ սեր էր դարձել և իր ծիւերն էր սկսում փայլ, հալածիչ արքայի մեջ գրավ ևս մի
գործիչ՝ այդ նպատակը իրագործելու համար: Արքայադուստրը երազում ունեցավ
հայրություն, թե Տրդատ թագավորին միայն Ս. Գրիգորը պիտի կարողանար
բուժել այդ ծանր հիվանդությունից: Նա զարմանում է, որովհետև արդեն անցել էին
14 երկար ու ձիգ փարիներ, և շարերն արդեն մոռացել էին Գրիգորին: Եվ ահա երբ
մի քանի անգամ կրկնվում է հրաշքը, փորձում են սրտով և հավաստիանում են, որ
Գրիգորը դեռ հրաշալի կերպով վերապրում էր և շարունակում էր իր ճգնությունը, իր
քրիստոնեական ընթացքը Վիրապի խոր վիճում:

Արքայադուստրը հրամանով նրան պալատ են փեղափոխում, որպեղ անմիջապես
իր աղոթքով Գրիգորը բուժում է արքային, որը ամբողջականորեն քրիստոնյա դառ-
նալով հրահանգում է, որ ամբողջ Հայոց աշխարհը հրաժարվի կռապաշտությունից,
հեթանոսությունից և ընդունի ճշմարիտ կրոնը, որը ահա և այդ ժամանակից դառ-
նում է Հայաստանի և հայ ժողովրդի պաշտոնական կրոնը նաև: Ծառ կարճ ժամա-
նակում հայ ժողովուրդը դարձի է գալիս արքայի գլխավորությամբ, մկրտվում է և մի
նոր պարմական ուղի է որդեգրում:

Ահա, սիրելիներ, այս պարմական իրադարձություններն են, որ խրացած են ե-
րեք կարևոր փոքների մեջ՝ «Մուրն ի Վիրապ»-ի, «Ելն ի Վիրապէն» և վաղը՝ «Կա-
թողիկէ Ս. Էջմիածնի» փոքների մեջ: Մուրն ի Վիրապը, սիրելիներ, չարչարանքի,
զրկանքի, ամեն փեսակ հալածանքների պահն է հայ ժողովրդի համար, մի փեսակ
նաև երկար դարեր հեթանոսական խավարի մեջ խարխալելու պահն է: Ելն ի Վի-
րապեն, սիրելիներ, հաղթանակի պահն է հայ ժողովրդի համար, ճշմարիտ հաղթա-
նակի, որով ամեն մի հայ իր հոգում արդեն խոստովանած և դարձի եկած, իր հայաց-
քը լուսավոր մի ապագայի հառած արդեն պիտի ընթանար աշխարհի դժվար ճամ-
փաներով: Էջմիածնի փոքը դարձյալ հաղթանակի շարունակությունն է ահավասիկ,
սիրելիներ, այս Իջման Խորանի և այս փաճարի հաստատման, որի փոքը վաղը պի-
տի լինի:

Եվ ահա դարեր և դարեր հայ ժողովուրդը, հայ հավաքացյալը չի մոռանում այս
իրադարձությունները: Նա իր երախտագիտությունն է իր հավաքի մեջ դրած ար-
քայապարմ ամեն անգամ, երբ մտովի վերապրում է այդ բոլորը և հիշում է այս պայ-
ծառ պարմական դեմքերին պարմությունը վերհիշելիս, կամ իր ամենօրյա եկեղե-
ցական փոնակապարտության շղթայի և կամ իր առօրյա աղոթքը և հավաքը ար-
քայապարմ մեջ:

Ահա, սիրելիներ, 301 թվականին կամ սրանից 1701 փարիներ առաջ ևս, հավաք-

ված այս վայրում, հայ հավաքացյալները կարող էին ասել. «Այսօր է գոր արար Տեր, եկայք ցնծասցուք եւ ուրախ եղիցուք ի սմա»: Եվ 1701 տարիներ շարունակ, ամեն օր, տարին 365 օր, հայ հավաքացյալն այս մտքերով և այս ուրախությամբ է ապրել ու իր հայացքը բարձրացրել իր աղոթքի հետ առ Աստված: Ահա այսօր մենք ծննդյան նոր տարի ենք գուցե փոխում, առաջին տարին գուցե 1700 տարի հետո, և դարձյալ ուրախանում ենք այս օրով: Մենք լցվում ենք հույսով, խանդավառությամբ, ոգևորությամբ, լավատեսությամբ, որովհետև գիտենք, որ վաղը և հաջորդող բոլոր օրերն այն օրերն են, որ Աստված մեզ է պարգևում բարի արարմունքների համար:

Եկեք, սիրելիներ, հրաժարվենք ամեն փեսակ վատից և չարից, այնպես, ինչպես դա կատարեց մեր ժողովուրդը 301 թվականին, և վերանորոգված հետքեր մեր հավատո հոր՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի թելադրանքին և առաջնորդությանը, ինչպես շարականն է ասում՝ «Նովիվ բաջ և առաջնորդ բարի, Տեր Սուրբ Գրիգոր, մեծ խոստովանող Քրիստոսի, Աստվածային ճշմարիտ բահանայապետ և փվող բոլոր օրերների, ով Տեր Սուրբ Գրիգոր»:

Ահա եկեք շարունակենք պահել և պահպանել մեր հավատո հոր առաջնորդությունը և այսօր, այս Սուրբ Խորանի առջև, սիրելիներ, ուխտենք հավաքարիմ մնալ մեր Նայասարանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցուն, որ հիմնեց ինքը՝ Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչն այս կատարելությամբ, իր այս շքեղությամբ, և պարգևեց դարերի համար, հավիտենականության և հավերժության համար իր օրհնված ժողովուրդին:

Եկեք հպարտ զգանք, սիրելիներ, որ մենք Նայասարանյայց Եկեղեցու անդամներն ենք, որ մենք կրողն ենք Ավետարանի ճշմարտության, նրա լույսի՝ տրված մեզ առաքյալների կողմից, ապա շարունակված Գրիգոր Լուսավորիչով և մեր բոլոր ժամանակների մեջ մեր բոլոր մեծ առաջնորդներով, մեծ նվիրյալներով, մեր Եկեղեցու մեծ գործիչներով: Եկեք հեռու տեղեր չգալով ենք՝ ինչ-ինչ բաներ փնտրելու ակնկալությամբ: Մի բան թող իմանա մեր ժողովուրդը՝ ամենաճշմարիտ դավանանքը, հավատքը կրողը ինքն է՝ հայ հավաքացյալը և հայ ժողովուրդը: Մեզ մի բան է մնում միայն կատարել՝ հավաքարիմ մնալ անցյալի այդ ողջ ժառանգությանը, իսկ եթե կկարողանանք այն փոխանցել ուրիշների ևս հայ շրջանակներից դուրս, ապա դրանով մենք ևս երախտագիտության և շնորհակալության արժանի կլինենք, բայց մեր պարտականությունն է, որ անպայմանորեն այդ բոլորն իբրև ժառանգություն փոխանցենք մեր իսկ՝ հայկյան արյուն կրող հետնորդներին:

Գնացեք, սիրելիներ, ուր որ կտեսնեք մի հայ, որ մոլորյալ ճանապարհների վրա է դեգերում, ասեք՝ «Եղբայր կամ քույր, ինչ ես կատարում, ինչու ես մոլորվել, ինչու ես հեռացել քո հարազատ փնից և նախ քո առաջնորդ ծնողներից՝ գլխավորությամբ զույգ առաքյալների ու Լուսավորչի, և գրկվել Աստծո օրհնությունից: Վերադարձիր այդ օրհնության մեջ, ներշնչվիր Նայասարանի և Նայասարանյայց Առաքելական Եկեղեցու հավատքը կրողը մեր նախնի փիտանական անձնավորությունների օրհնակից և հետևիր նրանց: Փառք տուր Աստծուն յուրաքանչյուր օրվա համար, հավատա, որ հենց այսօրն է, որ Աստված ընծայում է մեզ, որի մեջ Նա արարում է ամեն բան, և որ Նա կարող է վերստին արարել մեզ՝ հոգեփոխության ենթարկելու ճանապարհով, և անմնացորդ ուրախություն բաշխել մեզ այժմ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն»:

«Շնորհք և խաղաղություն և սէր Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի եղիցի ընդ ձեզ ընդ ամենևսեանսդ. ամեն»: